

ФОРМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Куйбіда А.А.

*аспірант кафедри адміністративного права
Інституту Держави і права ім. Корецького*

Куйбіда А.А. Форми адміністративного судочинства.

Актуальність розгляду даного питання зумовлена різними підходами до розуміння загалом поняття «форми судочинства», а також широким спектром справ, які відповідно до національного законодавства підлягають розгляду в адміністративному провадженні та форми їхнього розгляду.

Враховуючи специфіку адміністративного судочинства, важливо зазначити, що в адміністративному судочинстві передбачається порядок розгляду широкого кола справ, які потребують більш детальної систематизації та поділу на групи відповідно до форми в якій вони повинні розглядатися.

Судова реформа яка проводиться в нашій державі передбачає зміну не лише організаційної складової судочинства, а й внутрішніх, законодавчих змін процесуальних форм розгляду та вирішення тих чи інших категорій судових справ. З моменту якісного оновлення процесуального законодавства по декількох видах судочинства, в тому числі й адміністративному, в 2017 році, якими вносились ціла низка цікавих нововведень була напрацьована практична та теоретична база для їх оцінки.

Одним із головних елементів будь-якого виду судочинства є процесуальні форми в межах яких розглядаються справи, підсудні цій формі судочинства. Процесуальну форму судочинства найчастіше розглядають як встановлений процесуальним законом порядок розгляду та вирішення справ.

В статті проаналізовано особливості процесуальних форм судочинства в адміністративному процесі, їх специфіка в залежності від категорій судових справ, потреби в їх удосконаленні.

Встановлено, законодавцю слід звернути увагу щодо наступного: групування типових справ в адміністративному судочинстві проводиться на основі положень цивільного процесуального законодавства для об'єднання позовів: типовими можуть бути справи, відповідачем у яких виступає один і той самий суб'єкт, спір виник на аналогічних підставах, у відносинах, що регулюються одними нормами права, а позивачами заявлені аналогічні вимоги. Розподіл процесуальної форми розгляду тієї чи іншої категорії справ залежить від специфіки цих справ та умов визначених частиною 3 статті 257 КАС України. Разом з тим, для розгляду типових справ, які можуть мати різний рівень складності, в КАС України передбачена спрощена форма позовного провадження, що суперечить принципу розподілу процесуальних форм, так як не враховується особливості цих справ, зокрема предмет доказування та доказова база. Тому розподіл процесуальної форми для розгляду типових справ повинен здійснюватися на загальних підставах передбачених для всіх категорій адміністративних справ; як і в інших видах судочинства, в адміністративному є випадки коли відсутній спір про право, при цьому права, свободи або законні інтереси особи порушені. Так, варто відмітити практику ЄСПЛ щодо так званих «правомірних очікувань». «Правомірні очікування» виникають у особи, якщо нею було дотримано всіх вимог законодавства для отримання відповідного рішення уповноваженого органу, а тому вона мала усі підстави вважати таке рішення є дійсним та розраховувати на певний стан речей. Помилка уповноваженого органу або його посадової особи не є остаточною підставою для скасування правовстановлюючого рішення індивідуального характеру. В цьому випадку, спору про право не має. В інших видах судочинства, наприклад в цивільному та господарському, існує спеціальна форма – наказне провадження для вирішення справ, предметом яких є неоспорювані вимоги. В адміністративному ж судочинстві існує форма письмового провадження в рамках спрощеного позовного провадження, яка частково подібна із формою наказного провадження в інших видах судочинства, хоча й має свої особливості: наприклад, відповідач має право надавати відзив на позов. Виходячи із цього, доцільним вважається доповнення КАС України нормами щодо форми судочинства по справах в яких відсутній спір про право та існують неоспорювані вимоги; відсутність чітких критеріїв щодо визначення

справ незначної складності (малозначних справ) породжує наявність неоднакової судової практики щодо процесуальної форми їх розгляду, що потребує законодавчого вирішення.

Ключові слова: судочинство; процесуальна форма; провадження; судова справа.

Kuybida A.A. Administrative proceedings forms.

The urgency of considering this issue is determined by different approaches to the general understanding of the concept of «forms of judicial proceedings», as well as a wide range of cases that, according to national legislation, are subject to consideration in administrative proceedings and the forms of their consideration.

Taking into account the specifics of administrative proceedings, it is important to note that administrative proceedings provide for the procedure for consideration of a wide range of cases that require a more detailed systematization and division into groups according to the form in which they should be considered

The judicial reform carried out in our country involves a change not only in the organizational component of the judiciary, but also in internal legislative changes in the procedural forms of consideration and resolution of certain categories of court cases. Since the quality update of procedural legislation on several types of judicial proceedings, including administrative, in 2017, which introduced a number of interesting innovations, a practical and theoretical basis for their evaluation was developed. One of the main elements of any type of judicial procedure is the procedural forms within which cases subject to this form of judicial procedure are considered.

The procedural form of judicial proceedings is most often considered as the order of consideration and resolution of cases established by the procedural law.

The article analyzes the peculiarities of procedural forms of judicial proceedings in the administrative process, their specificity depending on the categories of court cases, the need for their improvement.

It has been established that the legislator should pay attention to the following: the grouping of typical cases in administrative proceedings is carried out on the basis of the provisions of civil procedural legislation for the consolidation of lawsuits: typical cases may be cases in which the defendant is the same subject, the dispute arose on similar grounds, in relations governed by the same rules of law, and the plaintiffs have stated similar requirements. The distribution of the procedural form of consideration of one or another category of cases depends on the specifics of these cases and the conditions defined in Part 3 of Article 257 of the Civil Code of Ukraine. At the same time, for consideration of typical cases, which may have different levels of complexity, the CAS of Ukraine provides for a simplified form of legal proceedings, which contradicts the principle of distribution of procedural forms, as the peculiarities of these cases are not taken into account, in particular, the subject of proof and the evidence base. Therefore, the distribution of the procedural form for consideration of standard cases should be carried out on the general basis provided for all categories of administrative cases; as in other types of judicial proceedings, in the administrative there are cases when there is no dispute about the right, while the rights, freedoms or legal interests of the person are violated. Yes, it is worth noting the practice of the ECtHR regarding the so-called «legitimate expectations». «Legitimate expectations» arise in a person if he/she has complied with all the requirements of the law in order to obtain a corresponding decision of the authorized body, and therefore he/she had every reason to consider such a decision to be valid and count on a certain state of affairs. A mistake by an authorized body or its official is not a final reason for canceling a legal decision of an individual nature. In this case, there is no dispute about the right. In other types of judicial proceedings, for example, in civil and economic, there is a special form - injunctive proceedings for the resolution of cases, the subject of which are undisputed claims. In administrative proceedings, there is a form of written proceedings within the framework of simplified legal proceedings, which is partly similar to the form of injunctive proceedings in other types of legal proceedings, although it has its own characteristics: for example, the defendant has the right to respond to the claim. Based on this, it is considered expedient to supplement the Civil Code of Ukraine with norms regarding the form of judicial proceedings in cases in which there is no dispute about the right and there are undisputed requirements; the absence of clear criteria for determining cases of minor complexity (insignificant cases) gives rise to the presence of unequal judicial practice regarding the procedural form of their consideration, which requires a legislative solution.

Key words: legal proceedings; procedural form; proceedings; court case.

Актуальність теми. Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС України) передбачено досить велику кількість категорій справ, які розглядаються та вирішуються за правилами цього Кодексу. Сама правова природа цих справ, а точніше правова природа відносин, на основі яких

вони виникають, є визначальним фактором для вибору порядку, в межах якого буде розглядатися та вирішуватися та чи інша адміністративна справа. Цей порядок становить процесуальну форму судочинства. КАС України прямо називає лише дві форми судочинства в межах позовного провадження, хоча їх в Кодексі є значно більше. Широкий спектр адміністративних справ, які розглядаються та вирішуються судами адміністративної юрисдикції, зумовлює необхідність урізноманітнення процесуальних форм адміністративного судочинства.

Аналіз наукових публікацій. Питання особливостей форм судочинства регламентованих чинним КАС України було предметом дослідження в наукових працях наступних авторів: П.В. Вовка, О.І. Миколенко, А.О. Черникової, А.І. Бітова, М. Демченко, М.О. Маруліної, Ю.А. Дорохіної, Є.А. Палія, М. Змисла та ін. Разом з тим, комплексних, узагальнюючих робіт з цього питання не так багато, що зумовлює необхідність у проведенні нашого дослідження.

Метою статті є аналіз особливостей форм судочинства, регламентованих чинним КАС України, враховуючи специфіку адміністративних справ, які розглядаються в порядку цих форм.

Виклад основного матеріалу. В юридичній доктрині адміністративного права та процесу існують різні підходи до розуміння змісту поняття «форма судочинства» і, як правило, це поняття тлумачиться через поняття «процесуальна форма». Враховуючи те, що метою цього дослідження є характеристика особливостей форм судочинства, передбачених діючим Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС України) саме в практичному аспекті їх реалізації під час розгляду адміністративних справ, то детальний аналіз теоретичних підходів не є доцільним, так як вони не відображають суті досліджуваної проблематики.

Узагальнення цих підходів зводиться до того, що форма судочинства в адміністративному процесі – це встановлена законом сукупність правил, що регламентують поведінку суду і учасників процесу під час розгляду адміністративних справ, та реалізуються в межах адміністративно-процесуальних правовідносин. При цьому, ці правила включають визначення наступних складових адміністративного процесу: місце та строки реалізації прав та обов'язків учасників процесу; доказова база, яка спростовує або підтверджує наявність обставин, які мають значення для вирішення спору по суті; послідовність проведення процесуальних дій та їх фіксацію [11, с. 870].

Варто відмітити, що процесуальна поведінка суду і учасників процесу суворо регламентована процесуальним законодавством. При цьому, суд виконує подвійну функцію: 1) він сам є учасником процесу, поведінка якого також суворо регламентована процесуальними нормами; 2) він, як особливий та обов'язковий учасник адміністративного процесу, повинен слідкувати за дотриманням процесуальної форми (процесуальних норм) іншими учасниками процесу. Таким чином, суд є гарантом реалізації процесуальної форми та винесення законного та обґрунтованого судового рішення по результатам розгляду справи. Тим паче, в статті 55 Конституції України закріплено, що кожен має право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. При цьому, згідно статті 124 Конституції України, – юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають у державі [1].

Розгляд адміністративного судочинства як окремої форми здійснення правосуддя передбачає наявність особливої процесуальної форми розгляду адміністративних справ, яка обумовлена їхньою специфікою. Отже, адміністративну процесуальну форму можна розглядати як систему спеціальних процесуальних правил розгляду адміністративних справ судом. Варто відмітити, що у даному випадку йдеться про особливі правила, а не про принципи. Ряд вчених дотримуються думки, згідно з якою для всіх різновидів юридичного процесу принципи повинні бути загальними, єдиними, а не виступати в ролі системи спеціальних процесуальних правил [3; 9]. Зрозуміло, що спори громадянина з державою побудовані на специфічних процесуальних принципах, які закріплені у КАС України. Різниця ж форм судочинства проявляється лише у правилах, які визначають порядок діяльності суду та учасників процесу, їх процесуальні права та обов'язки, а також гарантії. Тільки такими особливостями може обумовлюватися наявність будь-якої окремої форми судочинства.

При цьому, співвідношення понять «адміністративне судочинство» та «адміністративна процесуальна форма» є певною аналогічною хронологією поступових дій в адміністративному процесі, яка зафіксована і регламентована КАС України, і тому, з юридичної точки зору, ці поняття є тотожними.

Для того щоб детальніше охарактеризувати адміністративні процесуальні форми, слід мати чітке уявлення про те, який критерій лежить в основі розподілу цих форм. Імовірно, цей критерій утворюють кілька параметрів. По-перше, слід виділити кількісний фактор. Для незначної кількості справ, які нехай і мають свою специфіку, нерозумно виокремлювати самостійну процесуальну форму, адже, як

відомо, кількість адміністративних справ, що розглядаються судами, є суттєвою. Проте, який би масовий характер не мала та чи інша категорія справ, недоцільно виділяти нову процесуальну форму, якщо ефективно вирішення цих справ цілком може забезпечити вже наявна процесуальна форма. Таким чином, другим параметром, якому повинні відповідати судові справи, які претендують на особливий механізм їх вирішення, є фактором якісної своєрідності справ, зумовленим природою спірних відносин. Саме тому, іншим фактором для виокремлення самостійних процесуальних форм є особливості справ, які розглядаються в їх межах.

Чинний КАС України передбачає досить багато категорій справ, які розглядаються та вирішуються в межах адміністративного процесу, проте визначення дається лише трьом із них. Так, згідно з пунктом 20 статті 4 КАС України, – справа незначної складності (малозначна справа) – це адміністративна справа, в якій характер спірних правовідносин, предмет доказування та склад учасників тощо не вимагають проведення підготовчого провадження та (або) судового засідання для повного та всебічного встановлення її обставин [2]. Відповідно до пункту 21 зазначеної статті, – типові адміністративні справи – це справи, відповідачем у яких є один і той самий суб'єкт владних повноважень (його відокремлені структурні підрозділи), спір у яких виник з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються одними нормами права, та у яких позивачами заявлено аналогічні вимоги. Згідно пункту 22 цієї статті, – зразкова адміністративна справа – типова адміністративна справа, прийнята до провадження Верховним Судом як судом першої інстанції для постановлення зразкового рішення. Як вдається, такий розподіл адміністративних справ має суттєве значення для процесуальної форми їх розгляду, і є основою для їх розподілу в межах КАС України.

Варто відмітити, що згідно частини 1 статті 12 КАС України, – всі адміністративні справи, визначені цим кодексом розглядаються в рамках позовного провадження. Так, право на судовий захист порушених, оспорюваних або невизнаних прав, свобод та законних інтересів у сфері публічно-правових відносин здійснюється шляхом звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом. Це свідчить про те, що адміністративний суд розглядає адміністративні справи в порядку позовного провадження [12, с. 161].

Для того щоб зрозуміти сутність позовного провадження в адміністративному процесі, слід визначити характерні риси матеріально-правової природи публічно-правових спорів, які зумовлюють особливості процесуального порядку їх розгляду та вирішення, їх суб'єктний склад та особливості процесуального засобу порушення судової діяльності та реалізації судових рішень. М. Поворознюк вказує, що сутність позовного провадження в адміністративному процесі якнайкраще може бути охарактеризована через певну сукупність основних, притаманних йому рис, зокрема [12, с. 164]: 1) виникає внаслідок пред'явлення адміністративного позову шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції; 2) правовою основою його здійснення виступають норми КАС; 3) наявність певної адміністративної справи, що належить до юрисдикції адміністративних судів; 4) наявність спеціального суб'єкта, який здійснює провадження щодо розгляду і вирішення адміністративної справи – адміністративного суду; 5) наявність двох сторін з різним ступенем юридичної заінтересованості, яким надано КАС рівні процесуальні права й обов'язки; 6) наявність спеціальних суб'єктів – третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, так і без самостійних вимог щодо предмета спору між сторонами; 7) метою позовного провадження; 8) способом захисту порушених прав, свобод та інтересів; 9) відбувається у передбаченій законом процесуальній формі; 10) поділяється на менш дрібні процесуальні утворення, що закріплюються у спеціальних документах; 11) судовими рішеннями, які виносяться за результатами розгляду і вирішення адміністративної справи в суді; 12) можливість звернення судових рішень в адміністративних справах до примусового виконання. При цьому, кожна із зазначених ознак характеризується певними властивостями.

В позовному провадженні простежуються деяка схожість в регламентації процесуальних форм адміністративного та цивільного судочинства. Це пояснюється тим, що основою формування КАС України є цивільний процесуальний фундамент, так як загальні положення Цивільного процесуального кодексу України протягом довгого терміну служили правовою основою судового розгляду адміністративних справ. При цьому, відправним моментом як адміністративного, так і цивільного судочинства є спір про право, – порушення, оспорювання або невизнання прав, свобод та законних інтересів.

У свою чергу адміністративна процесуальна форма має низку відмінностей від цивільної, зокрема, це стосується нерівності (на рівні правовідносин із яких виник конфлікт) сторін, яка детермінує особливості доказування.

Переходячи до питання нормативної визначеності процесуальної форми адміністративного судочинства, слід наголосити, що КАС України виокремлює лише дві з них: загальне позовне провадження і спрощене позовне провадження, хоча фактично такі форми є значно більш різноманітними. Метою такого розподілу є зменшення завантаженості судових органів та забезпечення принципу дотримання строків при розгляді адміністративних справ. Розглянемо ці форми детальніше.

Так, відповідно до частини 3 статті 12 КАС України, – в порядку загального позовного провадження розглядаються всі справи, які враховуючи їх складність та інші обставини, недоцільно розглядати в порядку спрощеного позовного провадження. Законодавець не визначив вичерпного переліку видів адміністративних справ, які розглядаються по правилам загального позовного провадження, лише в частині 4 статті 12 КАС України, зазначив, що виключно за правилами загального позовного провадження розглядаються справи у спорах: 1) щодо оскарження нормативно-правових актів, за винятком випадків, визначених цим Кодексом; 2) щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності суб'єкта владних повноважень, якщо позивачем також заявлено вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної такими рішеннями, діями чи бездіяльністю, у сумі, що перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; 3) про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності; 4) щодо оскарження рішення суб'єкта владних повноважень, на підставі якого ним може бути заявлено вимогу про стягнення грошових коштів у сумі, що перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; 5) щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років»; 6) щодо оскарження індивідуальних актів Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, рішень Кабінету Міністрів України, визначених частиною першою статті 266-1 цього Кодексу.

Розгляд та вирішення адміністративної справи в порядку загального позовного провадження передбачає проходження всіх стадій судового процесу, передбачених КАС України [10, с. 144-145]:

- 1) подання позову, який відповідає всім вимогам, передбачених статтею 160 КАС України;
- 2) вирішення судом питання про відкриття провадження у справі (або залишення позовної заяви без руху, повернення позову, відмова у відкритті провадження), об'єднання і роз'єднання позовів;
- 3) підготовче провадження, під час якого учасники справи подають до суду заяви по суті справи, а також клопотання з процесуальних питань. У підготовчому провадженні суд проводить підготовче судові засідання, де розглядає клопотання учасників, вирішує питання щодо залучення третіх осіб, витребування доказів, призначення експертиз, примирення сторін, колегіального розгляду справи та інші процесуальні питання. За результатами підготовчого судового засідання суд може залишити позов без розгляду, закрити провадження у справі або закрити підготовче провадження та призначити справу до розгляду по суті. У випадку визнання позову відповідачем суд може в підготовчому засіданні ухвалити рішення по суті спору;
- 4) розгляд справи по суті включає такі етапи: відкриття розгляду справи по суті (встановлення явки учасників, оголошення складу суду, роз'яснення учасникам їхніх прав та обов'язків, розгляд клопотань); з'ясування обставин справи та дослідження доказів (вступне слово учасників, питання, дослідження судом доказів, додаткові пояснення учасників); судові дебати (заключне слово учасників, репліки);
- 5) ухвалення судом рішення по суті справи.

Варто відмітити, що загальне позовне провадження регламентоване КАС України відповідає загальній природі позовного провадження цивільних процесів, основним принципом яких виступає змагальність сторін.

Спрощене позовне провадження, відповідно до частини 2 статті 12 КАС України, призначене для розгляду справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи.

Варто відмітити, що поняття «справи незначної складності» є оціночним, законодавець не вводить вичерпного переліку видів таких справ, а лише в частині 6 статті 12 КАС України наводить 11 категорій справ незначної складності для цілей цього Кодексу, серед яких справи щодо [7]: прийняття, проходження та звільнення із публічної служби; оскарження бездіяльності суб'єктів

владних повноважень в сфері доступу до інформації; оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо соціальних виплат; припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця або юридичної особи за зверненням суб'єкта владних повноважень, або скасування їх державної реєстрації; щодо в'їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію; оскарження рішень суб'єкта владних повноважень на підставі яких можливе стягнення грошових коштів до 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; стягнення грошових сум за рішеннями суб'єкта владних повноважень, за якими завершився строк оскарження; типові справи; щодо оскарження нормативно-правового акта, прийнятих на виконання акта, визнаного судом протиправним і нечинним повністю або в частині; які малозначними визнає суд; щодо перебування іноземців або осіб без громадянства на території України. Разом з тим, для окремих категорій малозначних справ, законодавець передбачив особливості процедури судового розгляду та вирішення, або особливості процесуальної форми в межах спрощеного позовного провадження.

Так, стаття 291 КАС України визначає особливості провадження у типовій справі. Зокрема, суд, який розглядає типову справу, має право призупинити провадження за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи у разі, якщо Верховним Судом відкрито провадження у відповідній зразковій справі. На судові рішення у типовій справі може бути подано апеляційну скаргу. Рішення суду апеляційної інстанції за результатами перегляду типової справи може бути оскаржене в касаційному порядку виключно на підставі: 1) суд першої та/або апеляційної інстанції при вирішенні типової справи не визнав її типовою та/або не врахував правові висновки, викладені у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи; 2) справа, за якою судом першої та/або апеляційної інстанції прийнято рішення з урахуванням правових висновків, викладених у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи, не відповідає ознакам типової справи. Стаття 290 КАС України визначає особливості провадження у зразковій справі.

Такі процесуальні новели як «малозначна», «типова» та «зразкова» справа були введені законодавцем за прикладом «пілотних рішень», які ухвалює Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ). Передбачалося, що це дозволить зменшити навантаження на суддів, забезпечити єдність правозастосовчої практики та сприятиме швидкому розгляду великої кількості однотипних справ. Однак у світлі практики ЄСПЛ така термінологія, як «незначність (малозначність)» справ, коли йдеться про захист прав, свобод та законних інтересів людини, викликає сумніви. Більше того, критерій, передбачений зазначеною нормою, є дещо розмитим і викликає складності визначення «незначності» справи на практиці. І хоча у частині 6 статті 12 КАС України передбачені певні категорії справ, їх перелік є невичерпним та нечітким.

В частині 3 статті 257 КАС України вказано, що при вирішенні питання про розгляд справи за правилами спрощеного або загального позовного провадження суд враховує низку факторів, зокрема: 1) значення справи для сторін; 2) обраний позивачем спосіб захисту; 3) категорію та складність справи; 4) обсяг та характер доказів у справі, у тому числі чи потрібно у справі призначати експертизу, викликати свідків тощо; 5) кількість сторін та інших учасників справи; 6) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес; 7) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження. Положення частини 4 цієї статті дублюють перелік категорій справ, які не можуть бути розглянуті в порядку спрощеного позовного провадження.

Розгляд справи в порядку спрощеного провадження здійснюється за клопотанням позивача, яке подається у письмовій формі разом із позовною заявою. Частиною 2 статті 258 КАС України передбачено, що таке клопотання має стосуватись всього обсягу позовних вимог, інакше суд поверне його без розгляду. Відповідач, в свою чергу, може подавати заперечення проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження. За результатом розгляду цих клопотань та заяв суд приймає ухвалу про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження або в порядку загального позовного провадження.

Розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими КАС України для розгляду справ за правилами загального позовного провадження, з особливостями, визначеними цим Кодексом. Відповідно до статті 262 КАС України, – справу в порядку спрощеного позовного провадження суд розглядає без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами, за відсутності клопотання будь-якої зі сторін про інше. За клопо-

танням однієї із сторін або з власної ініціативи суду розгляд справи проводиться в судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін. При розгляді справи за правилами спрощеного позовного провадження суд досліджує докази і письмові пояснення, викладені у заявах по суті справи, а у випадку розгляду справи з повідомленням (викликом) учасників справи – також заслуховує їхні усні пояснення. Судові дебати не проводяться. Розгляд справи повинен бути проведений протягом розумного строку, але не більше 60 днів із моменту відкриття провадження у справі [4].

Стаття 263 КАС України описує особливості процесуальної форми у письмову провадженні, яке згідно пункту 10 частини 1 статті 5 КАС України є особливою формою розгляду і вирішення адміністративної справи або окремого процесуального питання без повідомлення та (або) виклику учасників справи та проведення судового засідання на підставі матеріалів справи у випадках, встановлених цим Кодексом. Такі випадки закріплені в частині 1 статті 263 КАС України, згідно з якою, – суд розглядає за правилами спрощеного позовного провадження справи щодо [6, с. 125]: оскарження бездіяльності суб'єктів владних повноважень в сфері доступу до інформації; оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо соціальних виплат; припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця або юридичної особи за зверненням суб'єкта владних повноважень, або скасування їх державної реєстрації; стягнення грошових сум за рішеннями суб'єкта владних повноважень, за якими завершився строк оскарження, та сума яких не перевищує 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; в'їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію.

Розгляд справи в порядку письмового провадження суд розглядає у строк не більше 30 днів із дня відкриття провадження у справі.

Висновки. Закріплені в КАС України процедури розгляду адміністративних справ надають однакове значення як усній, так і письмовій формі провадження, як загальному так і спрощеному позовному провадженню, диференціюючи особливості судового розгляду в залежності від специфіки самих адміністративних справ. Разом з тим, законодавче регулювання форм адміністративного судочинства не є досконалим та потребує деяких змін. Зокрема, законодавцю слід звернути увагу щодо наступного:

– групування типових справ в адміністративному судочинстві проводиться на основі положень цивільного процесуального законодавства для об'єднання позовів: типовими можуть бути справи, відповідачем у яких виступає один і той самий суб'єкт, спір виник на аналогічних підставах, у відносинах, що регулюються одними нормами права, а позивачами заявлені аналогічні вимоги. Розподіл процесуальної форми розгляду тієї чи іншої категорії справ залежить від специфіки цих справ та умов визначених частиною 3 статті 257 КАС України. Разом з тим, для розгляду типових справ, які можуть мати різний рівень складності, в КАС України передбачена спрощена форма позовного провадження, що суперечить принципу розподілу процесуальних форм, так як не враховується особливості цих справ, зокрема предмет доказування та доказова база. Тому розподіл процесуальної форми для розгляду типових справ повинен здійснюватися на загальних підставах передбачених для всіх категорій адміністративних справ;

– як і в інших видах судочинства, в адміністративному є випадки коли відсутній спір про право, при цьому права, свободи або законні інтереси особи порушені. Так, варто відмітити практику ЄСПЛ щодо так званих «правомірних очікувань». «Правомірні очікування» виникають у особи, якщо нею було дотримано всіх вимог законодавства для отримання відповідного рішення уповноваженого органу, а тому вона мала усі підстави вважати таке рішення є дійсним та розраховувати на певний стан речей [13, с. 50]. Помилка уповноваженого органу або його посадової особи не є остаточною підставою для скасування правовстановлюючого рішення індивідуального характеру. В цьому випадку, спору про право не має. В інших видах судочинства, наприклад в цивільному та господарському, існує спеціальна форма – наказне провадження для вирішення справ, предметом яких є неоспорювані вимоги. В адміністративному ж судочинстві існує форма письмового провадження в рамках спрощеного позовного провадження, яка частково подібна із формою наказного провадження в інших видах судочинства, хоча й має свої особливості: наприклад, відповідач має право надавати відзив на позов. Виходячи із цього, доцільним вважається доповнення КАС України нормами щодо форми судочинства по справах в яких відсутній спір про право та існують неоспорювані вимоги;

– відсутність чітких критеріїв щодо визначення справ незначної складності (малозначних справ) породжує наявність неоднакової судової практики щодо процесуальної форми їх розгляду, що потребує законодавчого вирішення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. №№ 35–36, № 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
3. Бітов А.І. Характеристика процесуальної форми адміністративного судочинства. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1276/Bitov.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
4. Вовк В. Вплив характеру адміністративних справ на процесуальну форму адміністративного судочинства. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 4. С. 117–121.
5. Демченко М. Спрошене позовне провадження в адміністративному процесі. URL: <https://femida.ua/advice/sproshhene-pozovne-provazhennya-v-administrativnomu-protsesi/>.
6. Дорохіна Ю.А. Розгляд справ в адміністративному судочинстві за правилами спрощеного позовного провадження. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: «Юридичні науки»*. 2020. № 4. С. 122–127.
7. Змисла М. Загальне та спрощене позовне провадження в адміністративному судочинстві: ознаки та відмінності. URL: https://ena.lpnu.ua/bitstream/ntb/50136/2/2018_Zmisl_M-Zahalne_ta_sproshchene_pozovne_63-65.pdf.
8. Маруліна Л.О. Сутність та форми позовного провадження в адміністративному судочинстві України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 4. С. 133–136.
9. Миколенко О.І. Процесуальна форма в адміністративному судочинстві та проблеми законотворчості в Україні. *Правова держава*. 218. № 29. С. 50–57.
10. Палій Є. А. Значення та особливості спрощених проваджень в адміністративному судочинстві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 1. С. 144–146.
11. Перунова О.М., Леонтьєва Л. В. Поняття, значення та складники процесуальної форми цивільного судочинства. *Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union: Collective monograph*. Riga: Izdevniecība "Baltija Publishing". 2020. P. 2. С. 868–887.
12. Поворознюк М.І. Ознаки позовного провадження як процесуальної сфери реалізації права на захист в адміністративному суді. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 2. С. 161–164.
13. Попов Ю. Решения ЕСПЧ как убедительный прецедент: опыт Англии и Украины. *Підприємство, господарство і право*. 2010. № 11. С. 49–52.
14. Черникова А.О. Проблемні питання диференціації процесуальної форми адміністративного судочинства України та шляхи їх вирішення. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 3. С. 57–63.